

Gemeenteraad van 's-Hertogenbosch

Uw brief van :
Uw kenmerk :
Datum : 27 juni 2023
Onderwerp : Vooronderzoek Leefbaarheid

Ref. : H.W.M. Wouters
Tel. : 073-6159770
E-mail : rekenkamer@s-hertogenbosch.nl

Geachte raadsleden,

Op 21 november jl. heeft (een afvaardiging van) uw raad deelgenomen aan de expertbijeenkomst leefbaarheid. Een avond waarin drie presentaties over dit onderwerp werden gegeven en er gelegenheid was voor het stellen van informerende vragen. De rekenkamer 's-Hertogenbosch heeft deze expertmeeting georganiseerd als onderdeel van haar vooronderzoek over het onderwerp leefbaarheid. De opkomst was groot, u reageerde enthousiast op het thema en gaf aan het een belangrijk thema te vinden.

Met deze brief informeren wij u over de uitkomsten van dit vooronderzoek (bijlage 1). Wij adviseren u om over enkele thema's als raad onderling het gesprek aan te gaan. Die thema's zijn informatievoorziening, kaderstelling en controle op de leefbaarheid in wijken en buurten van 's-Hertogenbosch.

Samenvatting vooronderzoek

De term leefbaarheid is veelomvattend. Het is een thema dat in alle belangrijke beleidsterreinen een rol speelt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de term leefbaarheid in alle verkiezingsprogramma's voor de Bossche gemeenteraad in 2022 diverse malen is opgenomen.

Er zijn meerdere indicatoren die gezamenlijk iets zeggen over de leefbaarheid in een wijk of buurt. Er zijn twee monitors, de Wijk- en buurtmonitor 's-Hertogenbosch¹ en de landelijke Leefbaarometer², die een goed en vergelijkbaar beeld geven van de aspecten van leefbaarheid in wijken, dorpen en buurten in 's-Hertogenbosch. De raad ontvangt de Wijk- en buurtmonitor elke twee jaar. Als uw raad wil sturen op bepaalde aspecten van leefbaarheid, dan kan dat. De ervaring tot nu toe is dat dat door u als raad niet of nauwelijks wordt gedaan. De informatieve monitors geven handvatten om heel gericht één of meerdere aspecten van leefbaarheid in een wijk aan te pakken. Er moet dan voor die wijk of buurt op detailniveau bekeken worden hoe de wijk scoort op deze aspecten en wat ervoor nodig is om op een bepaald aspect meer of anders te sturen. De informatie uit beide monitors kan de raad benutten bij het maken van onderbouwde keuzes en/of inzet van middelen in de wijken, dorpen of buurten, al dan niet op voorstel van het college.

Als voorbeeld voor de raad heeft de rekenkamer voor drie verschillende wijken in 's-Hertogenbosch een compact onderzoek uitgevoerd dat in bijlage 2 nader wordt toegelicht. Hoewel de beide monitors op een verschillende wijze zijn samengesteld, geven ze voor de drie onderzochte wijken vergelijkbare uitkomsten. Voor de drie wijken die onder de loep zijn genomen, is zichtbaar gemaakt waar de verschillen ten aanzien van aspecten van leefbaarheid in zitten. Wat in de ene wijk een sterk punt is (bijv. sociale samenhang), hoeft dat uiteraard in een andere wijk niet te zijn.

¹ <https://www.s-hertogenbosch.nl/wijkenbuurtmonitor>

² www.leefbaarometer.nl, Ministerie van BZK

Gespreksthema's

Met deze brief willen wij uw raad de volgende boodschap meegeven. Als u onderbouwd wilt sturen op leefbaarheid in bepaalde wijken, dorpen en buurten, dan bent u aan zet. De informatie om tot die keuzes te komen is beschikbaar, zie de beide monitors. Wij adviseren u om over de volgende thema's onderling het gesprek aan te gaan.

1. Informatie over leefbaarheid.

Er is veel waardevolle informatie beschikbaar over de aspecten van leefbaarheid in de wijken, dorpen en buurten. Zowel landelijk als lokaal. Als gemeenteraad hebt u 'goud in handen' doordat de monitors u kunnen helpen om een goed beeld te vormen over de leefbaarheid in een wijk, dorp of buurt. De informatie over leefbaarheid kunt u benutten als basis voor raadsbesluiten die wijken, dorpen en buurten raken. Wij adviseren u het gesprek aan te gaan over de vraag of u als raad hierover geïnformeerd wilt worden en zo ja in welke vorm. Daarnaast is van belang te spreken over de aspecten van leefbaarheid in 's-Hertogenbosch die u voor uw informatievoorziening en monitoring van belang vindt.

2. Besluitvorming, kaderstelling en controle op basis van leefbaarheid.

De verkiezingsprogramma's van de lokale politieke partijen spraken alle over het bevorderen van leefbaarheid in dorpen, buurten en wijken. Partijen hebben daar diverse beelden bij. Het is aan u als raad om dit begrip voor 's-Hertogenbosch politiek vorm en inhoud te geven en de vraag te stellen wat u belangrijk vindt. Gespreksthema voor uw raad is de vraag of u meer vanuit oogpunt van leefbaarheid wilt kijken, bij uw besluitvorming over wijken, dorpen en buurten en de inzet en verdeling van middelen. En ook hoe u hiertoe in stelling gebracht wilt worden door het college.

Wij hopen u met deze brief en rapportage de benodigde informatie te hebben aangereikt voor een waardevolle discussie omtrent het onderwerp leefbaarheid. Indien gewenst zijn wij graag bereid om een rol te vervullen in de discussie binnen uw raad over dit onderwerp.

Met vriendelijke groet,
Namens de rekenkamer 's-Hertogenbosch,

Dr. G.W. Goedmakers, voorzitter

Bijlagen

1. Vooronderzoek Leefbaarheid
2. Rapport Atlas Research 'Leefbaarheid in 's-Hertogenbosch', april 2023

Vooronderzoek Leefbaarheid in 's-Hertogenbosch

1. Inleiding

Voor de rekenkamer 's-Hertogenbosch waren er in 2022 drie redenen om een vooronderzoek naar de term 'leefbaarheid' te starten. Allereerst werd de rekenkamer geïnspireerd door de verkiezingsprogramma's uit 2022 waarin de term leefbaarheid door alle politieke partijen in 's-Hertogenbosch veelvuldig en op verschillende manieren werd gebruikt. Bovendien werd tijdens de ronde gesprekken die de rekenkamer medio 2022 met verschillende fracties heeft gevoerd, bevestigd dat het onderwerp bij de raadsleden leeft

In deze rapportage wordt nader ingegaan op de term leefbaarheid en op de wijze waarop de leefbaarheid in kaart wordt gebracht. Het gaat dan met name om twee monitors, respectievelijk de Wijk- en buurtmonitor van de gemeente 's-Hertogenbosch en de landelijke Leefbaarometer³. Daarnaast heeft de rekenkamer een compact onderzoek uitgevoerd naar de leefbaarheid in drie wijken in 's-Hertogenbosch (zie bijlage).

Dit laat goed zien dat als een wijk ten aanzien van de leefbaarheid slechter scoort dan gemiddeld, dat nog niets zegt over de specifieke indicator(en) waarop die wijk slecht scoort. Het kan immers zo zijn dat die wijk op bepaalde punten juist beter scoort dan gemiddeld, maar dat het totale beeld toch slechter is dan dat van andere wijken. Er is gedetailleerde informatie nodig om, als de raad en/of het college de leefbaarheid in die wijk willen verbeteren, te weten waarop gestuurd moet worden. Met alleen de uitkomst 'de wijk scoort slechter dan gemiddeld' is nog niet duidelijk op welke indicatoren eventueel extra inzet nodig is. Deze informatie is met de beide monitors beschikbaar.

2. Inhoud

De term leefbaarheid leeft

Kijkend naar de verkiezingsprogramma's uit 2022 wordt duidelijk dat de term leefbaarheid veelvuldig en in een brede context wordt gebruikt. Alle politieke partijen in 's-Hertogenbosch hebben de term meerdere malen in hun verkiezingsprogramma's opgenomen. Of het nu bijvoorbeeld om verkeersveiligheid, parkeerbeleid, de autoluwe binnenstad, huisvesting, leegstand, ruimte voor recreatie, gezondheid van Bossche inwoners, groenvoorziening, veiligheid of duurzaamheid gaat. Zinnen als 'Een leefbaar nu en een gezonde toekomst voor de komende generaties', 'Door het versterken van gezondheid neemt ook de leefbaarheid van onze gehele gemeente toe', 'Meer activiteiten in en met de buurt om de wijk mooier, groener en leefbaarder te maken' zijn slechts een paar van de vele voorbeelden. Ook in het Bestuursakkoord komt de term leefbaarheid voor.

Met 'leefbaarheid' wordt aangegeven hoe aantrekkelijk en/of geschikt een gebied of gemeenschap is om er te wonen, of te werken. Leefbaarheid is dus een verzamelwoord voor kwaliteitskenmerken van een woonomgeving. Tijdens de expertbijeenkomst leefbaarheid op 21 november 2022⁴ hebben drie experts de deelnemers meegenomen in de ontwikkeling van de term leefbaarheid sinds de jaren 60 van de vorige eeuw. Ook zijn de experts uitvoerig ingegaan op de indicatoren aan de hand waarvan de leefbaarheid wordt gemeten en zijn voorbeelden gegeven van sturingsmogelijkheden. Om de leefbaarheid in een wijk, dorp of kern te meten wordt een groot aantal indicatoren gebruikt.

³ www.leefbaarometer.nl. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gebruikt de Leefbaarometer onder andere voor de monitoring van de leefbaarheidsontwikkelingen in Nederland en het informeren van de Tweede Kamer over deze ontwikkelingen.

⁴ <https://s-hertogenbosch.raadsinformatie.nl/vergadering/1045594/Informeren>

Monitors

Binnen de gemeente 's-Hertogenbosch wordt elke twee jaar door de afdeling Onderzoek en Statistiek (O&S) de Wijk- en buurtmonitor opgesteld en ter informatie aan de raad voorgelegd. Deze online monitor geeft op hoofdlijnen inzicht in de situatie en ontwikkelingen in wijken, dorpen en buurten in de gemeente 's-Hertogenbosch. Zoals uit de toelichting bij de meest recente Wijk- en buurtmonitor (die van 4 oktober 2022) blijkt is het een brede monitor waar thema's als Werk & leven, Welzijn, Samenleven, Leefomgeving en Veiligheid gezamenlijk beschouwd worden op het schaalniveau van wijken, dorpen en buurten. De monitor komt tot stand door een veelheid en diversiteit van beschikbare interne en externe bronnen, waarbij de input van bewoners via een vragenlijst de belangrijkste is. De monitor geeft dus vooral het gevoel van bewoners aan.

Daarnaast stelt O&S regelmatig monitors en scans op van wijken, buurten en kernen. Zij doen dit op aanvraag van de beleidsafdelingen. Hierin zijn verschillende aspecten van leefbaarheid opgenomen. Binnen de gemeente 's-Hertogenbosch wordt leefbaarheid veelal gekoppeld aan veiligheid. Dit geldt ook voor de monitors en vragenlijsten die worden uitgezet. Zo komt leefbaarheid voor in de Woonvisie, het duurzaamheidsbeleid, het veiligheidsbeleid (Integraal Veiligheidsplan), verkeersveiligheid, zorg/WMO, het bomenbeleidsplan, subsidieregeling, horecabeleid, economisch beleid, en beleid wijk- en dorpsbudgetten.

Het Rijk definieert leefbaarheid als 'de mate waarin de omgeving aansluit bij de eisen en wensen die er door de mens aan worden gesteld'⁵. De Leefbaarometer is een instrument van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waarmee de leefbaarheid tot op straatniveau gemeten wordt, aan de hand van bijna honderd indicatoren. De Leefbaarometer is onderverdeeld in vijf 'dimensies' waarbinnen thematisch met elkaar samenhangende indicatoren zijn gegroepeerd. Deze vijf dimensies zijn Woningvoorraad, Fysieke omgeving, Voorzieningen, Sociale samenhang, Overlast & onveiligheid. Op basis van tweejaarlijkse gegevens is te raadplegen hoe het staat met de leefbaarheid in alle gemeenten in Nederland.

Zowel de lokale Wijk- en buurtmonitor als de landelijke Leefbaarometer geven een beeld van de leefbaarheid in 's-Hertogenbosch. Op wijk- en buurtniveau komt het beeld op basis van deze twee verschillende instrumenten sterk overeen. Dit betekent dat wijken, dorpen en buurten die goed scoren op de Wijk- en buurtmonitor, ook goed scoren op de Leefbaarometer. En andersom.

De beide monitors geven waardevolle informatie om heel gericht één of meerdere aspecten van leefbaarheid in een wijk aan te pakken. Uiteraard zijn er (financiële) beperkingen aan de mate waarin resultaten bereikt kunnen worden. Ook zijn er niet direct beïnvloedbare factoren die van invloed zijn op de leefbaarheid, zoals het wel of niet beschikken over voldoende woningen of een stadion in een wijk.

Uitkomst compact onderzoek

Om de uitkomsten van de Wijk- en buurtmonitor en van de Leefbaarometer te onderzoeken heeft de rekenkamer aan Atlas Research (verantwoordelijk voor het opstellen van de Leefbaarometer) gevraagd om in overleg met de afdeling O&S van de gemeente 's-Hertogenbosch een verdiepende analyse uit te voeren op drie verschillende Bossche wijken. Er is voor gekozen om de volgende drie wijken in het onderzoek te betrekken: de Binnenstad, Rosmalen-Zuid en West. Deze wijken geven gezamenlijk een goed beeld van de situatie in de gemeente. In de bijlage is het rapport opgenomen.

Uit de verdiepende analyse blijkt dat de Binnenstad en Rosmalen-Zuid bovengemiddeld scoren ten aanzien van leefbaarheid, maar er zijn duidelijke verschillen in de scores. West daarentegen scoort onder het Nederlandse gemiddelde. De Binnenstad dankt zijn relatief hoge score met name aan het hoge voorzieningenniveau, terwijl er juist relatief veel overlast is en weinig sociale samenhang. In Rosmalen-Zuid

⁵ www.leefbaarometer.nl, Ministerie van BZK

is het voorzieningenniveau relatief laag maar zorgt de hoge sociale samenhang en het lage niveau van overlast juist voor een betere score op leefbaarheid.

In West is het voorzieningenniveau relatief hoog, maar zorgen de relatief lage sociale samenhang en de overlast ervoor dat de wijk relatief laag scoort. Tevens scoort West lager dan de twee andere wijken op de woningvoorraad.

Uit dit compacte onderzoek blijkt dat deze drie wijken sterk van elkaar verschillen qua aspecten van leefbaarheid. In het rapport wordt ook een beeld gegeven van de verschillen in leefbaarheid op een lager schaalniveau. Hoe gedetailleerder men kijkt, hoe duidelijker wordt wat goed en minder goed gaat met betrekking tot leefbaarheid. Zie hoofdstuk 4 van het rapport.

Beter onderbouwd besluiten over leefbaarheid

Degene die uitsluitend kijkt naar het algemene beeld van de leefbaarheid in 's-Hertogenbosch, zou op grond van de monitors de snelle conclusie kunnen trekken dat " 's-Hertogenbosch het ten opzichte van steden met een vergelijkbare omvang goed doet". Maar dit is te algemeen geformuleerd en feitelijk onjuist. Er zijn immers wijken, dorpen en buurten waar het qua leefbaarheid goed gaat en wijken/buurten waar nog het nodige valt te verbeteren. Bovendien is het niet zo dat daar waar het goed gaat, je als college en raad niets hoeft te doen. Het blijft immers niet vanzelf goed gaan, ook daar zijn inspanningen voor nodig.

Hoe meer er wordt ingezoomd op delen van wijken of buurten, hoe specifiek aangegeven kan worden op welke aspecten van leefbaarheid hoog, gemiddeld, of laag gescoord wordt. Het compacte onderzoek toont aan dat indien gewenst de aanpak voor de aspecten van leefbaarheid daarop afgestemd kan worden. Hoe gedetailleerder er wordt gekeken, hoe gericht de aanpak kan zijn.

Als de raad meer (of beter onderbouwd) wil sturen op de leefbaarheid in bepaalde wijken, dorpen en buurten, dan bieden de uitkomsten van beide monitors daar een goed handvat voor. De raad kan beter onderbouwde besluiten nemen en/of het college bevragen, financiële keuzes maken en daarmee controleren. De beide monitors beiden immers veel informatie over verschillende aspecten van leefbaarheid voor alle wijken, dorpen en buurten in 's-Hertogenbosch.

Essentieel is dat als de raad meer wil sturen op het verbeteren van aspecten van leefbaarheid, er keuzes gemaakt moeten worden. Het is immers onmogelijk (en ook onnodig) om op alle (bijna 100) indicatoren in te zetten. Voor de keuzes die gemaakt moeten worden is het noodzakelijk om per wijk, buurt of kern heel gericht te kijken naar de indicatoren waar die wijk, buurt of kern minder op scoort.

Ook is het van belang om rekening te houden met de specifieke kenmerken van een wijk, dorp of buurt. Voordat concrete acties worden ondernomen, is het van belang om bewoners te betrekken. Zoals ook tijdens de expertbijeenkomst duidelijk naar voren kwam, is het sturen op aspecten van leefbaarheid een kwestie van lange termijn. Voorbeelden uit andere steden zoals Rotterdam, Heerlen en Groningen laten zien dat die gemeenteraden gericht sturen op enkele aspecten van leefbaarheid én zich daar langdurig (10, 20 jaar) aan committeren. Het doorbreken van een patroon in een wijk vergt nu eenmaal een lange adem.

atlas research

Leefbaarheid in Den Bosch

Francine Burema
Jornt Mandemakers

april 2023

Eindredactie

Atlas Research
Capital C, 4e etage
Weesperplein 4a
1018 XA Amsterdam
020 2371400
info@atlasresearch.nl
www.atlasresearch.nl

© Atlas research, Amsterdam, 2023

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Leefbaarheid in Den Bosch	5
2.1 Algemeen beeld	5
2.2 Dimensies	7
3 Wijken in beeld: Binnenstad, Rosmalen-Zuid en West	9
4 Verschil binnen de wijk	12
Bijlage 1: Samenhang dimensies leefbaarheid	18

1 Inleiding

Hoe is het gesteld met de leefbaarheid in Den Bosch? En hoe staan buurten en wijken in verhouding tot elkaar wanneer ze worden vergeleken aan de hand van verschillende instrumenten? In opdracht van de rekenkamer Den Bosch verkennen we in dit rapport de leefbaarheid van wijken en buurten in Den Bosch aan de hand van de Leefbaarometer 3.0 en de Wijk- en buurtmonitor Den Bosch.

De Leefbaarometer is een instrument waarmee de leefbaarheid tot op straatniveau gemeten wordt aan de hand van bijna honderd indicatoren.¹ De Leefbaarometer is onderverdeeld in vijf 'dimensies' waarbinnen thematisch met elkaar samenhangende indicatoren zijn gegroepeerd, namelijk Woningvoorraad, Fysieke omgeving, Voorzieningen, Sociale samenhang, Overlast & onveiligheid.

De gemeente Den Bosch maakt elke twee jaar de Wijk- en buurtmonitor, waarmee op hoofdlijnen inzicht wordt gegeven in de situatie en ontwikkelingen in wijken, dorpen en buurten in de gemeente Den Bosch.² De monitor is ingedeeld in de thema's Werk & leren, Welzijn, Samenleven, Leefomgeving en Veiligheid.

In dit rapport wordt de leefbaarheid in Den Bosch in beeld gebracht aan de hand van de Leefbaarometer 3.0 en de Wijk- en buurtmonitor. Hiervoor worden op wijk- en buurniveau zowel de totaalscores van de twee instrumenten als overeenkomende dimensies en thema's met elkaar naast elkaar gelegd. Op basis van deze resultaten zijn 3 wijken gekozen (Binnenstad, Rosmalen-Zuid en West) die we verder uitlichten. Deze wijken worden met elkaar vergeleken op de twee instrumenten en per wijk laten we de verschillen tussen buurten zien in leefbaarheid.

¹ <https://atlasresearch.nl/leefbaarometer-3-0-instrumentontwikkeling/>

² <https://www.s-hertogenbosch.nl/wijkenbuurtmonitor>

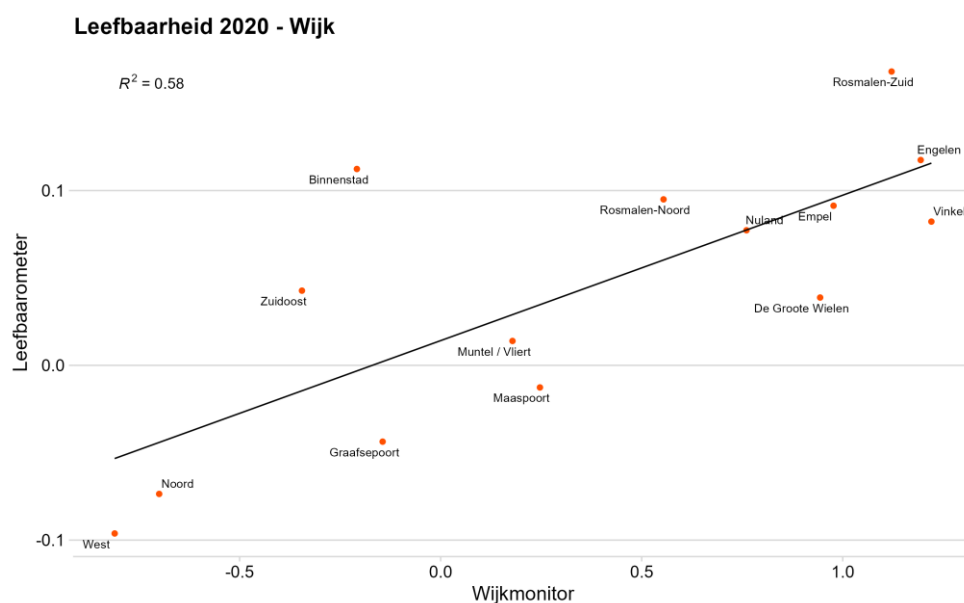
2 Leefbaarheid in Den Bosch

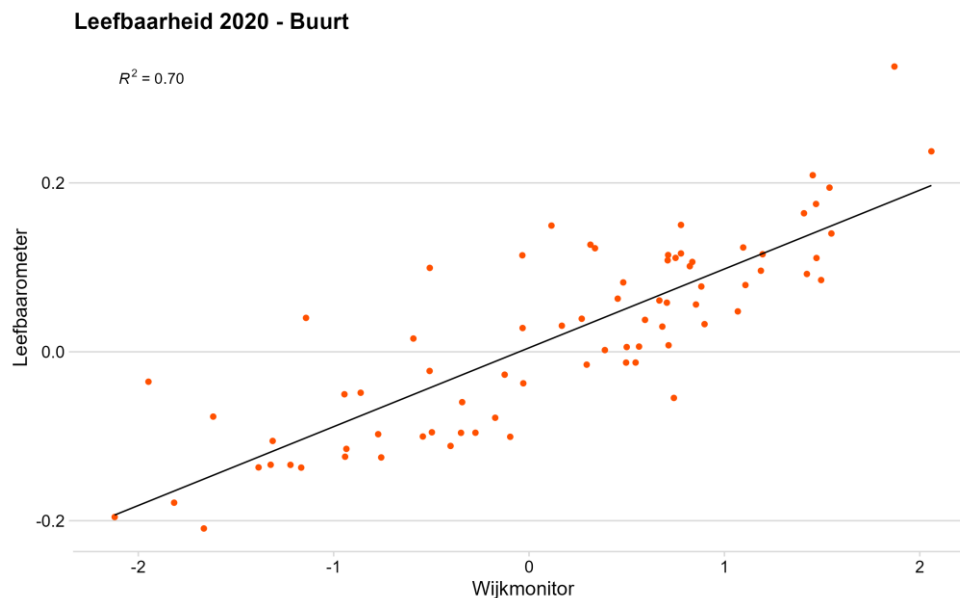
2.1 Algemeen beeld

Zowel de Leefbaarometer als de Wijk- en buurtmonitor geven een beeld van de leefbaarheid in Den Bosch. Op zowel wijk- als op buurtniveau komt het beeld op basis van deze twee verschillende instrumenten sterk overeen. Figuren 2.1 en 2.2 laten zien dat er een sterke samenhang is tussen de twee instrumenten (verklaarde variantie R^2 van 0,58 en 0,70 op wijkniveau en op buurtniveau, oftewel een correlatie R van 0,76 en 0,84 respectievelijk). Dit betekent dat buurten en wijken die goed scoren op de Leefbaarometer, ook goed scoren op de Wijk- en buurtmonitor, en andersom.

Hoewel de meeste wijken rond de trendlijn liggen, springt de Binnenstad er als uitschieter uit. Deze wijk scoort beduidend beter op de Leefbaarometer dan op de wijk- en buurtmonitor. Uit de komende paragrafen zal blijken dat met name de dimensies Woningvoorraad (Wonen) en Fysieke omgeving (Openbare ruimte) hier een rol in spelen.

Figuur 2.1 Vergelijking Leefbaarometer en Wijk- en buurtmonitor in 2020 op wijkniveau

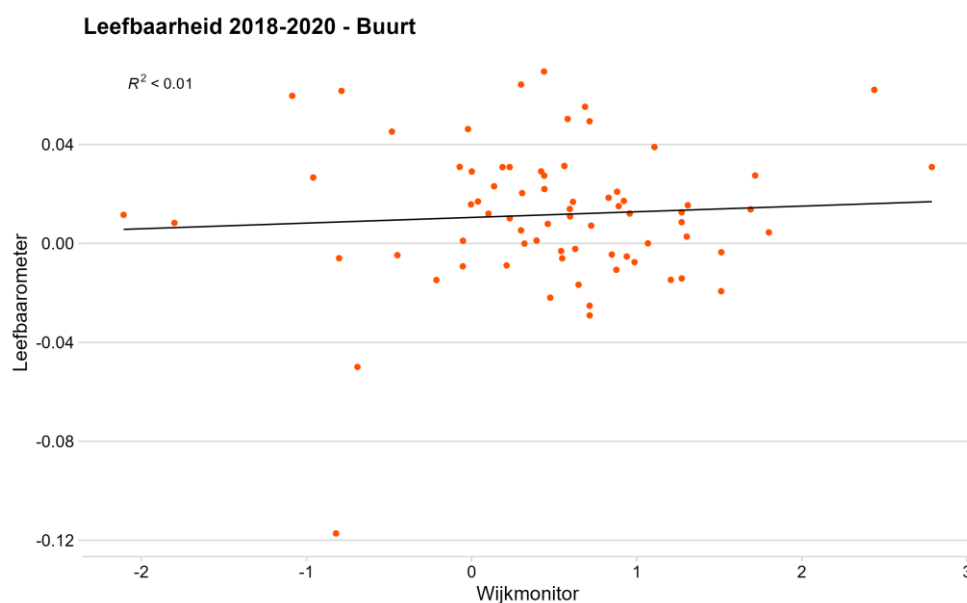

Figuur 2.2 Vergelijking Leefbaarometer en Wijk- en buurtmonitor in 2020 op buurtniveau

Ontwikkeling

Wanneer we de twee instrumenten vergelijken in hoe de leefbaarheid zich tussen 2018 en 2020 heeft ontwikkeld, dan zien we weinig overeenkomsten – zie Figuur 2.3. Dit betekent dat buurten en wijken die sterk zijn gestegen op de Leefbaarometer, niet per se de buurten en wijken zijn die sterk zijn gestegen op de Wijk- en buurtmonitor in dezelfde periode. Ook op de onderliggende dimensies zien we dit: hoewel de scores in 2020 een sterke samenhang laten zien, is deze samenhang niet te vinden in de ontwikkeling. Om deze reden laten we bij het bespreken van de onderliggende dimensies de ontwikkeling achterwege.

Figuur 2.3 Vergelijking ontwikkeling Leefbaarometer en Wijk- en buurtmonitor tussen 2018 en 2020 op buurtniveau

2.2 Dimensies

De Leefbaarometer is onderverdeeld in vijf dimensies, namelijk Woningvoorraad, Fysieke omgeving, Voorzieningen, Sociale samenhang en Overlast & onveiligheid. De wijk- en buurtmonitor omvat de onderstaande drie thema's met onderliggende dimensies:

Tabel 2.1 Thema's Wijk- en buurtmonitor Den Bosch

Samenleven	Leefomgeving	Veiligheid
Maatschappelijke inzet	Wonen	Overlast
Omgaan met elkaar	Voorzieningen	Criminaliteit
Tolerantie	Duurzaamheid	Veilig voelen
	Openbare ruimte	

In de vergelijking op dimensie-niveau hebben we de thema's van de Wijk- en buurtmonitor meegenomen waarvan wij denken dat ze het best overeenkomen met de vijf dimensies van de Leefbaarometer. De volgende (sub)thema's hebben we aan de Leefbaarometer-dimensies gekoppeld:

Tabel 2.2 Koppeling dimensies Leefbaarometer aan thema's Wijk- en buurtmonitor Den Bosch

Leefbaarometer dimensie	Wijk- en buurtmonitor thema
Woningvoorraad	Leefomgeving – Wonen
Fysieke omgeving	Leefomgeving – Openbare ruimte
Voorzieningen	Leefomgeving – Voorzieningen
Sociale samenhang	Samenleven
Overlast & onveiligheid	Veiligheid

Op dezelfde wijze als de totaalscores, hebben we per dimensie de samenhang tussen de twee instrumenten bekeken op zowel wijkniveau als buurniveau. Over het algemeen zien we voor de onderliggende dimensies eveneens een sterke overeenkomst tussen de Leefbaarometer en de wijk- en buurtmonitor – zie tabel 2.3. Alleen voor de fysieke omgeving vinden we weinig overeenkomst. Dit betekent hoogstwaarschijnlijk dat de Leefbaarometer-dimensie Fysieke omgeving en het thema Openbare Ruimte in de Wijk- en buurtmonitor verschillende aspecten van de omgeving meten. Zie Bijlage 1 voor de scatterplots per dimensie op wijkniveau.

Tabel 2.3 Samenhang tussen dimensies Leefbaarometer en Wijk- en buurtmonitor Den Bosch op wijk- en buurniveau

Dimensie	R ² wijkniveau	R ² buurniveau
Woningvoorraad	0.58	0.39
Fysieke omgeving	0.16	0.18
Voorzieningen	0.79	0.37
Sociale samenhang	0.78	0.67
Overlast & onveiligheid	0.94	0.77

Verdiepende analyses op wijkniveau

Op basis van het beeld van de leefbaarheid in de verschillende wijken van Den Bosch, dat naar voren komt in zowel de Leefbaarometer als de wijk- en buurtmonitor, is besloten om een verdiepende analyse uit te voeren op de wijken Binnenstad, West en Rosmalen-Zuid. De Binnenstad is interessant voor nadere analyse doordat deze wijk voor alle Bosschenaren relevant is. Bovendien geven de twee instrumenten een iets ander beeld voor de Binnenstad.. De twee andere gekozen wijken vormen een interessant contrast. Rosmalen-Zuid scoort op beide instrumenten en de meeste dimensies relatief hoog, terwijl West juist relatief laag scoort. Nadere analyse kan laten zien waar deze verschillen het meest spelen.

3 Wijken in beeld: Binnenstad, Rosmalen-Zuid en West

Een totaalscore op een Leefbaarometer of Wijk- en buurtmonitor geeft een goed beeld hoe goed het gesteld is met een wijk, maar voor beleidsdoeleinden is het vaak interessanter om te kijken naar hoe deze scores zijn opgebouwd. Wanneer een wijk als slecht leefbaar wordt gezien doordat er weinig voorzieningen zijn, is ander beleid nodig dan wanneer de slechte leefbaarheid wordt veroorzaakt door veel overlast. Dit hoofdstuk gaat daarom in op de opbouw van de leefbaarheid van de drie gekozen wijken.

Leefbaarometer

Figuur 3.1 laat zien dat de opbouw van de Leefbaarometer-score van de drie gekozen wijken sterk van elkaar verschillen. De totaalscore in de figuur is de optelsom van de onderliggende vijf dimensiescores, en voor elk van de scores geldt dat een score van 0 het gemiddelde van Nederland is. Een positieve score is dus boven het Nederlandse gemiddelde en een negatieve score is beneden het Nederlandse gemiddelde.

Binnenstad en Rosmalen hebben een bovengemiddelde leefbaarheid, en West heeft een leefbaarheid onder het Nederlandse gemiddelde. Binnenstad dankt zijn relatief hoge score met name aan het hoge voorzieningenniveau, terwijl er juist relatief veel overlast is en weinig sociale samenhang. In Rosmalen-Zuid, daarentegen, is het voorzieningenniveau relatief laag maar zorgt de hoge sociale samenhang en het lage niveau van overlast juist voor een hoge leefbaarheid. In West is het voorzieningenniveau relatief hoog, maar zorgen de relatief lage sociale samenhang en de overlast ervoor dat de wijk relatief laag scoort op de Leefbaarometer. Tevens scoort West lager dan de twee andere wijken op de woningvoorraad.

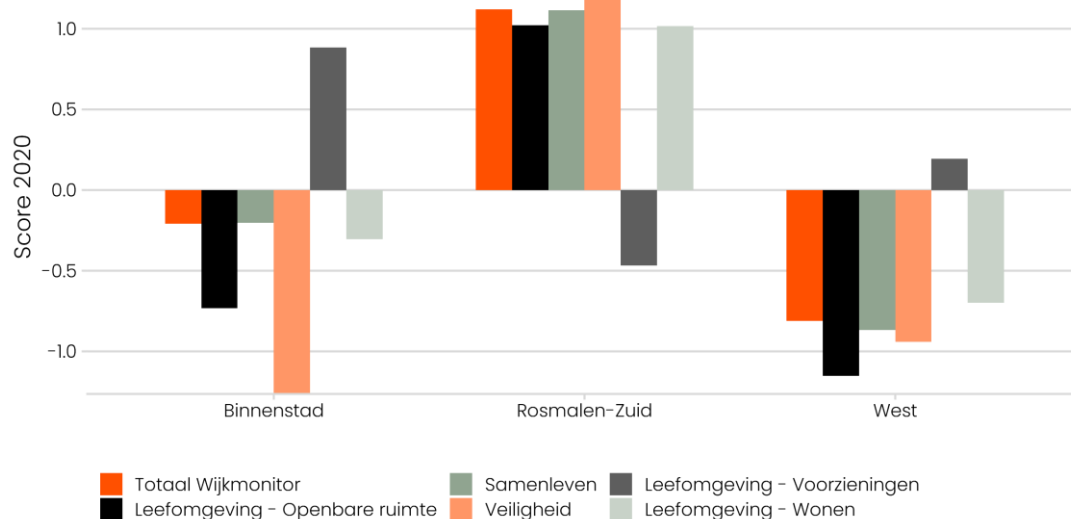
Figuur 3.1 Opbouw Leefbaarometer-score in 2020 per wijk

Wijk- en buurtmonitor Den Bosch

Waar de Leefbaarometer vergelijkt met het landelijk gemiddelde, vergelijkt de Wijk- en buurtmonitor binnen Den Bosch; een 0 geeft hier dan ook het gemiddelde van Den Bosch aan. Hoewel de as dus anders is, zijn vergelijkbare patronen te herkennen tussen de twee instrumenten – zie Figuur 3.2. Binnenstad heeft relatief veel voorzieningen ten opzichte van de rest van Den Bosch en is relatief onveilig. Doordat in de wijk- en buurtmonitor ook de openbare ruimte beneden gemiddeld scoort, valt hier de totaalscore laag uit ten opzichte van de Leefbaarometer-score. Verder scoort de Binnenstad ook relatief slecht in de monitor op leefomgeving-wonen, terwijl in de Leefbaarometer de woningvoorraad juist positief afsteekt. En ten slotte heeft de Binnenstad een lagere duurzaamheid van de leefomgeving (en er is geen vergelijkbare dimensie in de Leefbaarometer). In Rosmalen-Zuid compenseren bovengemiddelde scores op samenleven, veiligheid, wonen en openbare ruimte voor het lage voorzieningenniveau, en in West zorgen de relatief lage scores op diezelfde dimensies juist voor een lage totaalscore.

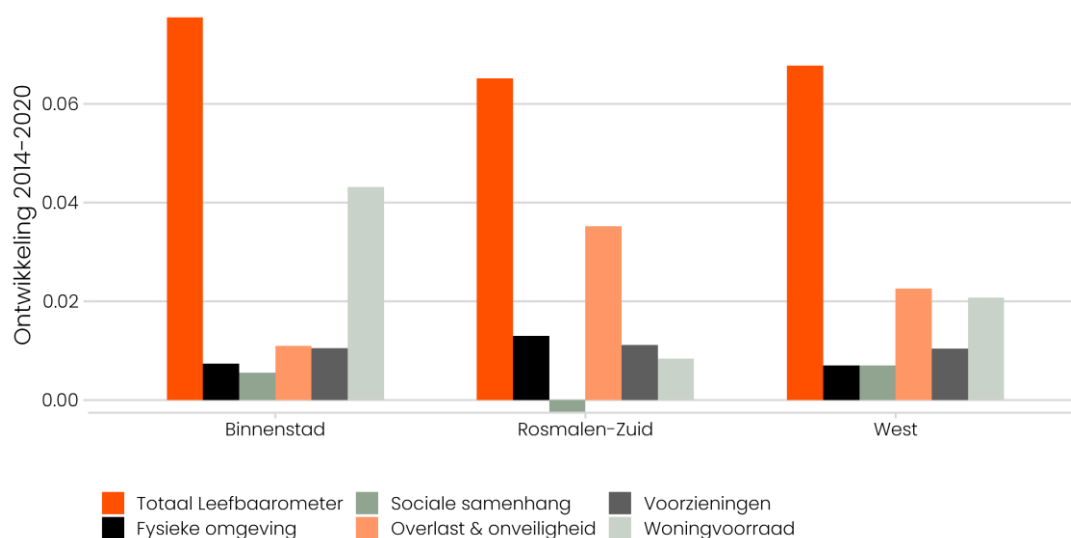
Figuur 3.2 Opbouw Wijk- en buurtmonitor-score in 2020 per wijk

Ontwikkeling Leefbaarometer

De leefbaarheid in een gebied is niet constant door de tijd, maar dynamisch. Figuur 3.3 laat de ontwikkeling in leefbaarheid volgens de Leefbaarometer tussen 2014 en 2020 zien in de drie wijken. In de Binnenstad is tussen 2014 en 2020 de Woningvoorraad sterk verbeterd, terwijl in Rosmalen-Zuid juist de verbetering op Overlast & onveiligheid eruit springt. In West zorgen positieve ontwikkelingen in Overlast & onveiligheid en de Woningvoorraad met name voor de verbetering in leefbaarheid.

Figuur 3.3 Opbouw ontwikkeling Leefbaarometer tussen 2014 en 2020 per wijk

4 Verschil binnen de wijk

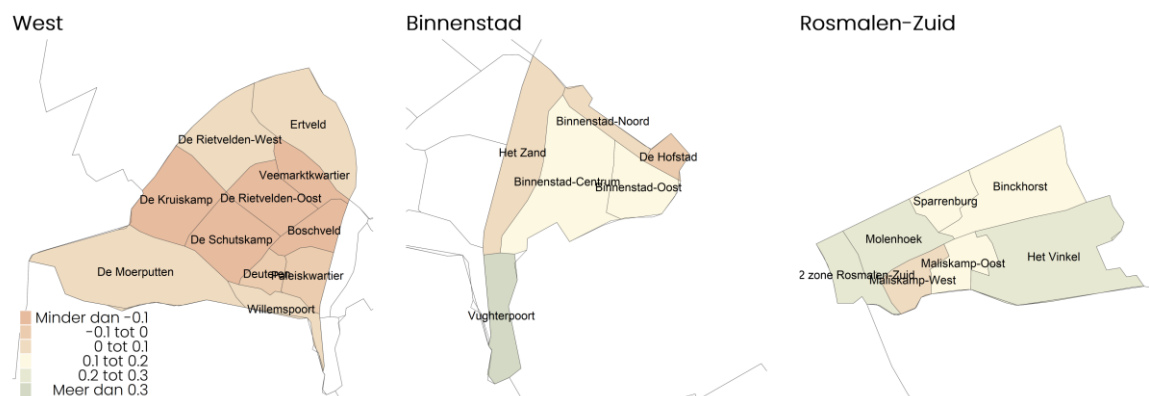
Het vorige hoofdstuk liet zien dat de wijken Binnenstad, West en Rosmalen-Zuid sterk van elkaar verschillen in leefbaarheid. Dit hoeft echter niet te gelden voor alle gebieden binnen de wijken. In dit hoofdstuk vergelijken we de buurten binnen de wijken, om een beeld te geven van de verschillen in leefbaarheid op een lager schaalniveau.

De figuren tonen steeds de algehele Leefbaarometer-score of dimensie-score in termen van afwijkingen van het Nederlands gemiddelde per buurt in 2020 voor de drie gekozen wijken.³ Een score van 0 betekent dat de buurt overeenkomt met het gemiddelde beeld in Nederland. Grotere negatieve scores geven aan dat een buurt een lagere dan gemiddelde leefbaarheid kent, grotere positieve scores een hogere dan gemiddelde leefbaarheid. De kleuren komen overeen met het kleurenpalet zoals gehanteerd wordt op www.leefbaarometer.nl. Geel gekleurde buurten wijken niet af van het Nederlands gemiddelde. Rood/oranje gekleurde buurten wijken negatief af en naarmate de kleur groener is, is de afwijking positiever/de score hoger.

De Binnenstad is een goed voorbeeld van een wijk waar sterke verschillen in leefbaarheid binnen de wijk te vinden zijn – zie Figuur 4.1. Vugterpoort wijkt in leefbaarheid sterk af van de rest van de buurten binnen de Binnenstad. Ook in Rosmalen-Zuid is te zien dat de wijk niet homogeen is. Hoewel zowel het oosten als westen van de wijk relatief goed leefbaar zijn, loopt in het midden van de wijk een strook waar de leefbaarheid wat lager is. In West zijn de verschillen kleiner, hoewel op de onderliggende dimensies hier duidelijke verschillen tussen de wijken te zien zijn.

³ Om precies te zijn de gemiddelde leefbaarheid/dimensiescore in Nederland in 2018.

Figuur 4.1 Leefbaarometer-score per buurt in 2020

Dimensies

Onderstaande kaarten laten een aantal duidelijke patronen zien. In de Binnenstad is de tegenstelling tussen Vughterpoot en de rest van de buurten op vrijwel alle dimensies – afgezien van de Fysieke omgeving – duidelijk zichtbaar. Waar de rest van de buurten in de wijk relatief laag scoort op Overlast & onveiligheid en Sociale samenhang, scoort deze buurt juist relatief hoog. Andersom is juist het voorzieningenniveau hier lager dan in de andere buurten in de wijk.

In West schieten verscheidene buurten eruit op verschillende dimensies. Zo is de Woningvoorraad in De Moerputten relatief goed, en de Fysieke omgeving in vergelijking met de rest van de wijk relatief goed. Wanneer we kijken naar voorzieningen zijn het juist Boschveld en Paleiskwartier met omgeving die eruit springen. De Rietvelden-West is relatief veilig met weinig overlast en met relatief hoge sociale samenhang. Hoewel ook Veemarktkwartier een relatief hoge sociale samenhang heeft, is hier juist relatief veel overlast.

Rosmalen-Zuid is een relatief homogene wijk. Op geen van de dimensies is er een tegenstelling tussen buurten te zien. Wanneer een van de buurten in de wijk relatief hoog scoren op een dimensie – zoals het geval bij Sociale samenhang, Overlast & onveiligheid en in mindere mate de Woningvoorraad – scoren alle buurten relatief hoog. En wanneer een van de buurten relatief laag scoort – zoals het geval bij Voorzieningen en Fysieke omgeving – scoren alle buurten relatief laag.

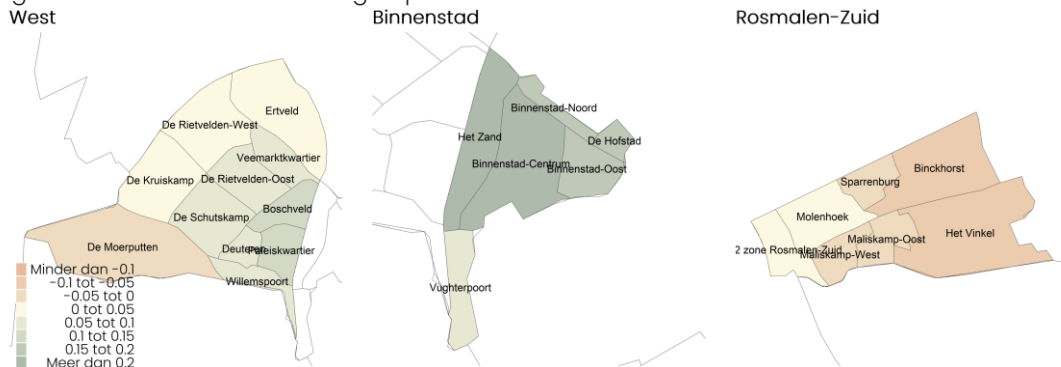
Figuur 4.2 Dimensie Woningvoorraad per buurt in 2020

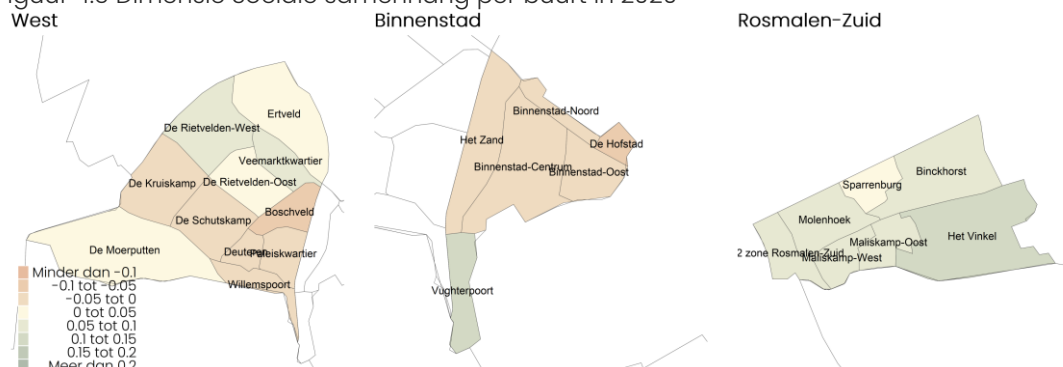
Figuur 4.3 Dimensie Fysieke omgeving per buurt in 2020

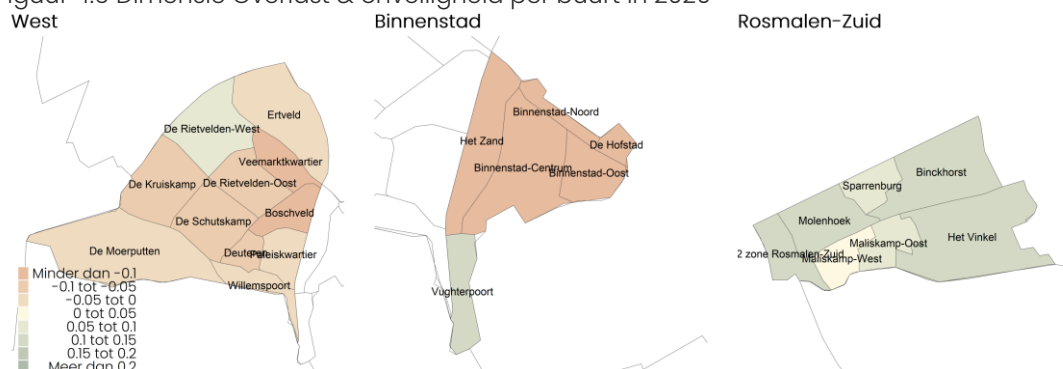
Figuur 4.4 Dimensie Voorzieningen per buurt in 2020

Figuur 4.5 Dimensie Sociale samenhang per buurt in 2020

Figuur 4.6 Dimensie Overlast & onveiligheid per buurt in 2020

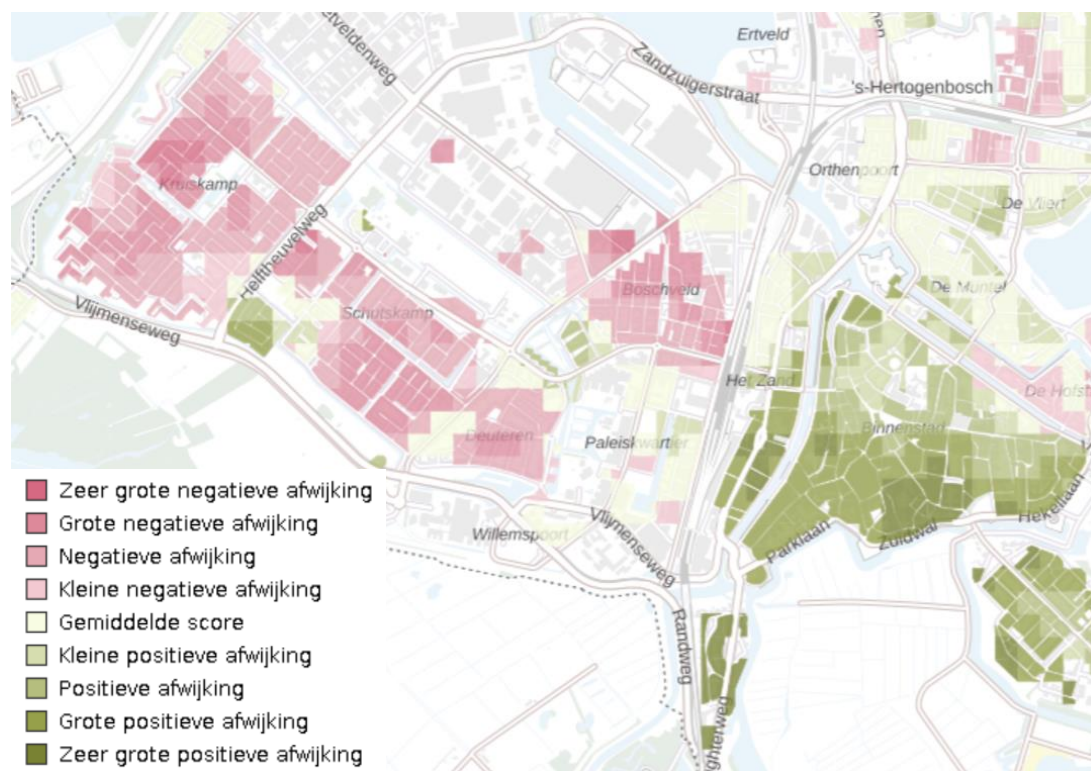
Verschillen binnen buurten

Via [Leefbaarometer.nl](https://leefbaarometer.nl) is het mogelijk om nog verder in te zoomen en naar verschillen binnen buurten te kijken. De scores en onderliggende dimensies van de leefbaarometer zijn op straatniveau (100m X 100m vlakken) in te zien. Ter illustratie, hieronder in figuur 4.7 en figuur 4.8 de leefbaarometerklasse en afwijking tov NL gemiddelde voor 2020 van (delen) van de wijken West en Binnenstad en Muntel/Vliert.

Figuur 4.7 Leefbaarometerklasse in 2020

Figuur 4.8 Afwijking tov NL gemiddelde in 2020

Bijlage 1: Samenhang dimensies leefbaarheid

